

LUNDS
UNIVERSITET

Andrafieringen av tiggare

En studie i framställningen av tiggare i debatten kring förbud mot givande till tiggare

Firdaus Abdulsomad

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska institutionen

Kurskod: MRSk30

Termin: vårterminen 2014

Handledare: Christopher Collstedt & Olof Beckman

Omfång: ca 12300 ord

**HUMAN
RIGHTS
STUDIES**
LUND UNIVERSITY

Abstract

The aim of this thesis is to uncover the negative representation of beggars in a specific Swedish press-debate, which mainly discusses a possible ban against giving to beggars. Resting on a theory of othering which explains how portrayal of groups, often minorities, are formed, and how certain representations of people constructs them as "the other" in relation to the society at large, the analysis is carried out to answer the question of how the beggars are represented and what implications that may have on the individual. The methodology used is a critical argumentation analysis, to help structure and disclose the underlying meaning of the debate articles. This thesis concludes that the debate is othering the beggar in many ways and on different levels. For example the homogenisation of Roma people is explicitly a great part of the debate when Roma from Central and East Europe are indicated as the individuals begging on the streets of Sweden. The beggars and per se the Roma is constructed as a weak victim with no agency over their own lives. This is problematic since Sweden and Europe in general have a troublesome history of discrimination and exclusion regarding this group, which is still ongoing. However some writers challenge the general picture of the beggar by providing alternative viewpoints on the beggar. This kind of research is important considering the anti-beggar attitude shown in Europe the past years and is well needed in the future challenge of opposing racism as well.

Abstract

Syftet med den här uppsatsen är att av finna uttryck för framställningen av tiggare i debatten om ett eventuellt förbud mot att ge till tiggare. Med perspektivet om andrafiering som förklarar hur skildringar av grupper skapas och hur vissa representationer av människor konstruerar en annan grupp som "de andra" i förhållande till samhället i stort, analysen utförs för att besvara frågeställningen om hur tiggarna är framställt och vilka konsekvenser som det kan innebära för individen som tigger. Den metod som använts är en kritisk argumentationsanalys, för att strukturera och avslöja den underliggande innebörden av debattartiklar. Uppsatsens slutsats visar att tiggaren andrafieras på många sätt och på olika nivåer. Exempelvis homogeniseringen av romer är uttryckligen en stor del av debatten när romer från Central-och Östeuropa utpekas som tiggarna på gatorna i Sverige. Samtidigt konstrueras dem som svaga utan någon som helst makt över sina egna liv. Detta är problematiskt eftersom Sverige och Europa i allmänhet har en mörk historia av diskriminering av denna grupp, som fortfarande pågår. Men vissa författare utmanar den allmänna bilden av tiggaren genom att erbjuda alternativa framställningar. Denna typ av forskning är viktig med tanke på den anti tiggaren attityd som visas i Europa de senaste åren och är väl behövs i framtiden utmaningen att motsätta rasism också.

Nyckelord andrafiering, rasism, tiggare, romer, debatt

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 <i>Problemformulering, syfte och frågeställningar</i>	1
1.2 <i>Material och avgränsningar</i>	3
1.2.1 Primär- och sekundärmaterial.....	3
2 Teori och metod	7
2.1 <i>Teori</i>	7
2.2 <i>Metod</i>	9
3 Litteraturöversikt och tidigare forskning	11
3.1 <i>Tiggaren och tiggeriet i svensk historia</i>	11
3.2 <i>Tiggeridebatten i allmänhet</i>	14
3.3 <i>Anti-ziganism</i>	18
3.4 <i>Tidigare forskning av andrafiering</i>	18
4 Undersökning och analys	22
4.1 <i>Debattörernas hållning i debatten</i>	22
4.2 <i>Homogenisering av tiggaren</i>	24
4.3 <i>"Suppression and silence" i representationen av tiggare</i>	30
4.4 <i>Utmanande framställningar mot rådande andrafierande föreställningar om tiggare</i>	31
5 Diskussion och sammanfattning	35
Referenslista	38

1 Inledning

Ingen har nog undgått att passera en tiggare, en påstådd ökad grupp i Sverige som har fått mycket medial uppmärksamhet under dem senaste åren. Vilket i sin tur har gett upphov till att debatten om tiggaren och tiggeriet också har tagit form i bland annat svensk press. Den generella debatten består i mindre särskilda ämnesinriktade debatter som exempelvis debatten om förslag om tiggeriförbud och debatten om huruvida tiggeriet är en del av organiserad brottslighet.¹ I de allra flesta av dem existerade samtalen beskrivs tiggaren och fenomenet tiggeri utifrån de olika skribenternas synsätt. Vem är tiggaren i 2014 års Sverige? Finns det en dominerande bild av den stereotypiska tiggaren som förmedlas till allmänheten genom media? Eftersom den generella svensken inte har någon djupare förståelse av tiggaren än det som framkommer i media², är det viktigt att undersöka vilken tiggARBILD som skapas och vad det har för implikationer för personen som tigger. Aldrig tidigare under 2000-talet har diskussionen om tiggaren och tiggeriet varit så aktuell och viktig som den är idag i Sverige. Med partier som vill använda tiggaren som en politisk sakfråga³ och opinionsmätningar som visar på en negativ inställning till tiggeriet⁴, behövs en starkare granskning av dem pågående debatterna i ämnet. Det här för att kunna värdera de olika debatternas reproducering av negativa eller rent av rasistiska framställningar och motarbeta dessa.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

1 Stensson, Carina. Ska tiggeri vara förbjudet?. Svenska Dagbladet. 13 augusti 2014. http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/brp-direkt-tiggeri_3818276.svd den 20 augusti 2014

2 Dijk, Teun Adrianus van, Racism and the Press, Routledge, London, 1991, sid.7

3 Baas, David. SD vill förbjuda tiggeri: "Vi är det enda partiet". Expressen. 26 april 2014. <http://www.expressen.se/nyheter/sd-vill-forbjuda-tiggeri-vi-ar-det-enda-partiet/> den 20 augusti 2014.

4 TT, Svenskarna för tiggeriförbud, SVT Nyheter, 29 juli 2014 <http://www.svt.se/nyheter/sverige/svenskarna-for-tiggeriforbud> den 12 augusti 2014

Debatter om samhällsfrågor kräver beskrivningar av olika slag. Hur saker och ting framställs har en direkt inverkan på hur ett fenomen, en händelse uppfattas. I min uppsats ska jag undersöka hur debattörer väljer att framställa tiggare. En grupp som befinner sig i en mycket särskild social situation där deras tiggande har väckt mycket uppmärksamhet i Sverige. Troligen för att kontrasten är stor mellan den som tigger och den som inte gör det. Om tiggeriet idag är ett någorlunda vanligt fenomen i Sverige och om tiggarna blir allt mer synliga i samhället leder det till att även framställningar av dem ökar. I media är tiggeri omskrivet och i dagstidningarna debatteras det om dem samtidigt som det finns grupper i samhället som hyser direkta främlingsfientliga åsikter om tiggare. DN når ut till cirka åtta hundratusen läsare per dag och är därmed en av de större och mest lästa tidningarna i Sverige⁵. Vilket innebär att tidningen är en stor aktör inom framställning av nyheter och allting som är inkluderat i det. Debatten är publicerad i en av de största dagstidningarna med en lika populär nätupplaga i Sverige, Dagens Nyheter. En del av svensk media och i sig en egen institution som når ut till flera tusen svenskar dagligen är en stor faktor i reproducering av olika kunskaper.⁶ Vilket innebär att DN är en stor nyhetsproducerare men även opinionsbildare. Studier i medias maktpåverkan gällande rasism har oftast inkluderat undersökningar av hur nyhetsrapporteringar bidrar till rasism. Vilket svarar på frågan om vilken utsträckning västerländsk media reproducerar rasistiska framställningar och ideologi. Media är fönstret ut mot samhällets händelser och de som inte personligen har mött eller bekantat sig med en tiggare, lär känna den ”konstruerade” individen genom nyhetsartiklar, reportage, tv-inslag och slutligen debatter. Det sistnämnda har en särskild ställning i grad av påverkansmöjligheter eftersom det är en argumenterande diskurs som ämnar till att direkt influera läsare till att tycka och tänka på ett särskilt sätt. Den generella allmänhetens förståelse av tiggare påverkas alltså av vad dem läser i tidningen.⁷ Av den här anledningen är det viktigt att undersöka hur tiggaren framställs i relation till reproducering av rasism. En negativ tiggARBILD som förmedlas via media kan i det långa loppet innebära ökad fientlighet mot de individer som inkluderas i gruppen.

5 Dagens Nyheter, DN står stabil när andra tappar läsare, DN.se, 2013-06-12 <http://www.dn.se/ekonomi/dn-star-stabil-nar-andra-tappar-lasare/> (hämtad den 12 augusti 2014)

6 Van Dijk T A. 1991, s. 7-8.

7 Ibid. s. 23 & 32.

Syftet med min uppsats är att med hjälp av min undersökning få en djupare förståelse om vilka föreställningar som reproduceras om tiggaren och hur det kan leda till en skadlig inverkan för dem individer som tigger ur ett anti-rasistiskt perspektiv. Både synen på tiggaren och tiggeriet undersöks i min uppsats eftersom begreppen är så pass relaterade till varandra. För att kunna uppnå mitt syfte kommer följande frågeställningar att besvaras:

1. Hur framställs tiggaren i den undersökta debatten vilka skiljelinjer finns mellan debattörerna?
2. Finns det uttryck för att tiggare andrafieras och i så fall på vilka sätt görs detta?
3. Vilka implikationer kan uppstå i samband med den förmedlade bilden av tiggare?

1.2 Material och avgränsningar

Nedan kommer uppsatsens material att presenteras och avgränsas och diskuteras.

1.2.1 Primär- och sekundärmaterial

Det primärmaterial som ligger till grund för undersökningen är en serie debattartiklar som publicerats av Dagens Nyheter(DN) år 2013. Den första artikeln är skriven av Bo Rothstein, professor i statsvetenskap vid Göteborgs Universitet. Hans debattartikel ”Därför bör vi göra det förbjudet att ge till tiggare” och slutrepliken Förslaget riktar sig mot förnedring, inte medmänsklighet” skapade en debatt med ett antal repliker, just den här debatten är alltså föremålet för min undersökning. Jag har också avgränsat mig till att främst behandla Sverige i denna fråga. Nedan listas de fyra repliker som jag kommer att undersöka tillsammans med Rothsteins artikel och slutreplik:

1. Ett förbud kan sopa problemen under mattan skriven av Hans Swärd, Stig Larsson och Per Eriksson. Alla tre verksamma akademiker vid Lunds Universitet.

2. Människohandel relaterad till tiggeri är ett randfenomen skriven av Aaron Israelson som är chefredaktör för Faktum, de hemlösas tidning.
3. De som skänker skuldbeläggs i ställer för dem som stjal från tiggarna skriven av Domino Kai, romsk aktivist och debattör.
4. Lösningen är inte att sluta ge, utan att slippa ge av Elinor Odenberg är aktiv inom Socialdemokraterna och innehar posten som chefredaktör för Libertas socialdemokratiska studentförbundets idépolitiska tidskrift.

När jag nämner debatten så är det alltså Bo Rothsteins två artiklar och de listade replikerna ovan som ingår. Min avgränsning gällande uppsatsens primärmaterial är omringad till just den här debatten. DN.se publicerar endast repliker en viss dag och det är alltså repliker från 2013-12-30 som jag har valt att använda. De är direkta repliker till Bo Rothsteins debattartikel och jag har bestämt mig för att utesluta andra inlägg som förvisso diskuterar tiggjarfrågan men inte inom den här särskilda debatten. Det här görs inte för att dem är ointressanta utan för att tiden är knappt och uppsatsens omfång inte tillåter en större undersökning. Det resultat och de slutsatser som dras kan alltså endast hänvisas till debatten kring förbud mot givande till tiggare som jag har omringat. Jag är medveten om att det finns andra debatter inom samma ämne men mitt val av den här debatten har att göra med att den är så pass aktuell i tiden och att den har publicerats i DN en tidning som når tusentals läsare. DN har även en egen omfattande undersökning om tiggeriet i Sverige och är således en stor aktör i rapporteringen om det relevanta ämnet. Alla artiklar är utav argumenterande slag och har alltså som mål att övertyga läsaren. Mitt primärmaterial är i högsta grad ej objektiva texter. De som publiceras räknas enligt van Dijk som en del av samhällets elit och utövar således elitdiskurs⁸. Mitt primärmaterial är inte något undantag utan är skriven av personer som har inflytande nog att kunna skriva texter som blir publicerade i tidningar. Deras synsätt och upplevelser av tiggare och tiggeri är alltså det som skildras i debatten. Deras framställning är beroende av vilka erfarenheter men även avsaknaden av erfarenheter av tiggare. Sedan är det viktigt att inse att alla

⁸ Van Dijk T. A, Elitdiskurser och institutionell rasism, Sverige. Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering, Bortom vi och dom: teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering : rapport, Fritzes offentliga publikationer, Stockholm, 2005

argumentationer grundar sig i någon form av ideologisk förankring som skribenten har med sig i debatten, vilket medför till de olika perspektiv som kan synas i en debatt. Jag förhåller mig till dessa artiklar på så sätt att jag endast letar efter tiggarrpresentationer i argumentationerna. Jag tar därför inte ställning till debattörernas ståndpunkter. Utan mitt användningsområde av texterna är i syfte att avslöja framställningar av negativa slag. Dagens Nyheter har som enda tidning i Sverige publicerat en särskild artikelserie om tiggarna omkring Stockholmstrakterna. Basen för rapporteringen om tiggeriet utgörs av nyhetsartiklar, reportage och debatter. Även den debatt som är föremål för min undersökning är publicerad i DN. Debattartiklarna som publicerats har valts ut av DN och är alltså ett urval av inskickade artiklar. I DN:s riktlinjer för hur urvalet görs står bland annat att tidningen strävar efter en mångfald av olika åsikter och att även ny intressant fakta presenteras.⁹ Eftersom tidningen har inriktat sig på att rapportera om just tiggare, är det väl passande att undersöka en debatt i samma tidning.

Sekundärmaterialet är det jag kommer använda för att sätta min undersökning i en kontext. Den valda debatten är inte helt isolerad från andra sammanhang i samhället och sekundärmaterialet ämnar därför öka förståelsen för den komplexitet samt de faktorer som kan inverka på debatten.. Sekundärmaterialet kommer i större del att presenteras i avsnittet tidigare forskning. Jag har delat upp sekundärlitteraturen i två läger, där den tidigare forskningen mestadels kommer att behandla framställningen av den andre samt rasism, medan bakgrundsdelen är bakgrund i svensk historia gällande tiggeri och behandlingen av romer och således även antiziganism. I hanteringen av mina sekundärkällor är det kritiska förhållningssättet primärt. Under mitt material sök är kom jag i kontakt med massvis av information som jag har fått sålla. Jag har fått värdera olika källor för att bestämma deras tillförlitlighet och relevans i min uppsats. Jag har utgått ifrån principen om att använda källor som blivit granskade av en annan part innan de görs tillgängliga. Exempelvis är alla artiklar jag har använt peer-reviewed, vilket är en kontroll av äkthet och tillgänglighet av andra sakkunniga inom ett ämne. Jag

⁹ DN granskar tiggeriet i Stockholm. DN.se
<http://www.dn.se/stories/stories-sthlm/dn-granskar-tiggeriet-i-stockholm/>

har också använt en del historiskt orienterade böcker och för att försäkra mig om att de historiska skeenden och händelser som beskrivs är någorlunda korrekta, jämförde jag källorna med varandra. För att förstå olika källors ursprung och perspektiv är en bakgrundskoll på skribenterna nödvändig. I mitt fall är de flesta forskare inom diverse fält. Jag har också inkluderat två rapporter som beordrats av den svenska staten. Den ena "Bortom vi och dom" är en så kallad SOU(Statens Offentliga Utredningar) och den andra "Den mörka och okända historien: Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet" är en rapport i DS(Departementsserien). De är ytterst politiska texter vilket jag är medveten om. Den första är en kritik mot Sveriges strukturella ordning som är gravt diskriminerande mot de som anses vara "den andre" i Sverige. Kritiken riktas mot staten och de institutioner som har en fortlöpande diskrimineringspraxis. Vitboken är den första rapporten av sitt slag då den adresserar några av dem övergrepp som den svenska staten har begått mot romerna i landet. Den innehåller svensk historia ur ett narrativ som kantas av tillämpande exklusion, förföljelse och kontroll av den romska minoriteten. Den här rapporten är menad som en politisk ursäkt och ansvarstagande för decennier av särbehandling och anti-ziganism från den svenska statens sida. Trots att källorna må ha en märkbar stark kritisk orientering har de värdefulla nya forskningsresultat som är till nytta i min uppsats. Överlag har mina källor varit från relativt kända utgivare och ej någon privat person yttrar sig kring något.

2 Teori och metod

2.1 Teori

Andrafrifiering är ett brett begrepp som finns inom olika områden med spridda betydelser. Därför ska jag nedan reda ut vad som ingår i min förståelse av andrafrifiering. Tidigare forskning av andrafrifiering redogörs i nästa avsnitt. Nicolas Coupland skriver i sitt kapitel i boken *Language and society* om hur ”den andre” representeras och framställs. Han presenterar andrafrifieringens olika drag och menar att all framställning har en ideologisk bakgrund. Enligt Coupland finns det en oundviklig användning av ”den andre” som inte har någon vidare funktion än att kunna belysa relationen mellan jaget och ”den andre” och används som ett neutralt begrepp som exempelvis du och jag. Å andra sidan finns alltså en annan användning av ”den andre” som Coupland kapitel handlar om, nämligen den skadliga varianten som han beskriver:

”Othering” is the process of representing an individual or a social group to render them distant, alien and deviant. Often, as previously indicated, to ‘altercast’ someone this way is to relegate them to a socially disadvantaged position. It is the construction of an outgroup (‘outgrouping’), a process of social exclusion or marginalisation.¹⁰

Citatet inkapslar vad andrafrifiering innebär i praktiken enligt Coupland. Faran med den här typen av användning av begreppet ”den andre” har att göra med att den framställningen som dominerar av en annan grupp leder till diskriminering och konflikter grupper emellan. Vilket är ett resultat av framställningen av en annan grupp som annorlunda än det ”normala vi” och den grupp som framställs ställs automatiskt i jämförelse med ”oss” som har privilegiet att framställa andra. Framställningen av en annan grupp är alltså i lika hög grad en framställning av en själv och den grupp som man tillhör. En annan grupp blir ”den andra” det vill säga andrafrifieras när den/de framställer den

10 Coupland Nikolas, ”Other” Representation, *Language and Society*, s. 242-259

berörda gruppen som följande ”that is considered not only different or distant but also alien or deviant, relative to the norms and expectations of the speaker’s own group”¹¹ I de flesta fall är den grupp som framställs en minoritetsgrupp trots att det inte är ett villkor för att det ska stämma in på andrafiering.¹² Coupland ger några exempel på hur andrafiering kan ta sig till uttryck i text och det är följande former som jag letar efter i min debatt för att kunna identifiera om någon andrafiering äger rum.

1. ”Homogenisation” som jag framöver kommer att benämna homogenisering (egen översättning) av en grupp handlar främst om att man förnekar eller ignorerar en grupps variation och behandlar därefter denna grupp som en enhetlig skara människor med liknande kulturella drag och normer. Framställningens fokus hamnar på så sätt på några starka kulturella ”olikheter” som anses specifikt för just den gruppen. Den här ”olikheten” eller särdraget betonas ofta i samtal gällande den framställda gruppen och individerna i gruppen presenteras som en ansiktslös medlem i ett kollektiv där ingen plats för alternativa framställningar finns.¹³ I den här formen av andrafiering ingår även utmålandet av en grupp i termer av stereotypisering.¹⁴
2. ”Suppression and silencing” kan förklaras som avsaknaden av en framställning av en grupp. En grupp som exkluderas i exempelvis press eller får en bristande porträttering utstår också en form av andrafiering. Även den här typen av andrafiering kan innehålla stereotypa utmålningar, där framställaren väljer att ignorera vissa aspekter av gruppen och därför inte utmanar de fasta och stereotypa beskrivningar av en grupp. Utmärkande för den här typen är alltså bristande representation av en grupp eller total frånvaro av någon skildring av en grupp i vissa avseenden.¹⁵
3. Att utmana andrafierande framställningar är en viktig aspekt av problemet. Coupland betonar att framställningar av ”andra” grupper inte nödvändigtvis alltid är negativa utan kan vara ett starkt vapen för att uppmärksamma och bryta mönster av skadlig andrafiering gällande framställningen av grupper.

11 Ibid. s. 243.
12 Ibid, s. 244.
13 Ibid. s. 248.
14 Ibid. s. 248
15 Ibid. s. 252.

2.2 Metod

Det är genom studier av texter som vi förstår att olika argument kan visa på olika uppfattningar om saker och ting.¹⁶ Vilket lämpar sig speciellt mot mitt material som är utav argumenterande slag. En argumentationsanalys är hjälpsam då man vill ”skaffa sig överblick över hur de(olika argumenten)hänger ihop och att självständigt ta ställning till deras styrka”. En annan viktig fördel som medföljer av den här metoden är dess kritiska förhållningssätt till argumentationer. Den här metoden utgör också ett passande verktyg för mig att identifiera texternas argument och tes samt hur hållbara de är.¹⁷ Genom en kritisk granskning av debattartiklarnas argumentation vill jag kunna få svar på vilken syn på tiggaren och tiggeriet som förmedlas. Eftersom argumenten är centrala i en debattartikel så kommer en närmare inblick av dem att kunna avmaskera exempelvis dolda omedvetna föreställningar som kan finnas i texter. Dock är argumenten utan hela argumentationens kontext inte särskilt hjälpsam och det här kommer jag ta hänsyn till.

Argumentationsanalysen som mitt metodval kommer ha följande mål:

1. ”deskriptivt syfte: från befintliga sammanhang där argumentationen förekommit söker man rekonstruera argumentationen. Argumentationen i en text måste ” hittas” på liknande sätt som uttryck för idéer är det som ska hittas i idéanalysen.”
2. huruvida en argumentation uppfyller vissa kriterier som är uppsatta, exempelvis ”saklighet och rationalitet”.¹⁸

I min undersökning använder jag mig av Pro et. contra metoden vilken är en vanligt förekommande typ av argumentationsanalys. Den första delen av arbetet kommer bestå i en första grovsortering av texterna i jakt efter artikelns tes det vill säga vad debattören vill övertyga om. För att kunna hitta tesen ordnas dem argument som framförs för att kunna dra en slutsats om vad debattören försöker intala läsaren. Vilka

16 Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012, s.15

17 Björnsson, Gunnar, Kihlbom, Ulrik & Ullholm, Anders, *Argumentationsanalys: färdigheter för kritiskt tänkande*, 2. [utökade] utg., Natur & kultur, Stockholm, 2009, s. 11 ff.

18 Ibid. s. 92ff.

argument som framförs är på så vis nyckeln till att kunna identifiera tesen för vardera debattinlägget och alla texter genomgår samma behandling. I vissa fall kan argument vara utav icke relevans för tesen och då gäller det att kategorisera dem för att kunna hitta den mest framträdande tesen. Argument delas därför in i olika klasser beroende på hur mycket de samspelar med huvudtesen. När debattartikelns tes eller möjligen teser är funna, kan en mer djupdykning i texten göras för att kunna hitta svar på mina frågeställningar om framställningen av tiggaren. Det är inom kontexten av en argumentation som porträtteringen av tiggaren gör och det gäller att vara mycket noggrann med att hitta de uttalade antaganden och meningar som finns i sådan här texter.¹⁹

3 Litteraturöversikt och tidigare forskning

Det här avsnittet består av en historisk skildring av tiggaren i Sverige och de synsätten som har dominerat tiggeriproblematiken. Min undersökning ska alltså förstås ur den här kontexten som jag nu kommer att ringa in. Uppsatsen bygger på den här tidigare forskningen som presenteras nedan. Dock har det fortfarande en relevans eftersom det fortfarande handlar om den då rådande bilden på tiggaren och tiggeriet som sådan, men troligen i andra former. I och med att min problemställning är relaterad till hur den här debatten bidrar till en andrafiering av romer, är en bakgrund om romernas historia och ställning i Sverige även nödvändig. Eftersom andrafiering är en central del i min uppsats kommer även tidigare forskning kring den termen att presenteras.

3.1 Tiggaren och tiggeriet i svensk historia

I Ulla Beijers studie "Tiggeri-ett nygammalt fenomen" undersöks tiggeriet i Stockholm år 1999. Tiggeriet förstått som handlingen när en människa ber någon annan om pengar utan att erbjuda någonting i gengäld, har alltid funnits i Sverige. Dock har tiggeriet minskat avsevärt parallellt med Sveriges väg mot en förverkligad välfärdsstat. Men under 1990-talets senare del blev tiggare i Stockholm ännu en gång ett synligt fenomen. Det är alltså den här påstådda ökningen under 1990-talet som Beijers studie handlar om. Under den här perioden uppdagades nyhetsrapporteringar och debatter i och med att tiggeriet kom att bli alltmer märkbart. I debatten gick det att urskönja två läger "... de som accepterat tiggeriet och de som

varit emot. Inom grupperna finns olika schatteringar.²⁰ Beijer sammanställer medias framställning av tiggeriets orsaker under 90-talet som;

- Dåliga ekonomiska tider
- Massmedias påverkan
- EU-anpassning
- Socialpolitiska förändringar
- Hemlöshetskampanjer²¹

Arbetslösheten, hemlösheten och tiggaren, har varit nära sammankopplad i Sverige. Den stereotypiska tiggaren enligt media (under 90-talet) beskrivs som ”man, hemlös och missbrukare.”²²

Tiggaren har under historien varit utsatt för hårda restriktioner i form av lagar och bestämmelser, för att begränsa möjligheten för individer att tigga.²³ Vilket också avspeglar sig mycket i den tidigare forskningen kring ämnet, som behandlar olika aspekter av kriminaliseringen av tiggeriet. Precis som Beijer skriver så har tiggaren historiskt sett varit en oönskad karaktär i städerna vilket lagar såsom exempelvis Lösdrivarlagen pekar på²⁴.

Lösdrivarlagen, en lag som stiftades under 1800-talets mitt och inte skrotades förrän 1982, hade i syfte att minska de lösdrivare som fanns i Sverige under den här tiden. En lösdrivare beskrivs som:

... en restkategori; den som blev kvar när värdigt fattiga och arbetsoförmögna hade fördelats på med tiden allt den generella socialförsäkringssystem, när fångelserna tagit sig an de brottslingar som hade begått bevisbara brott och när alkoholanstalterna hade låst in sitt klientel. Kvar blev lösdrivaren, en vagt definierad karaktär som alltså främst artbestämdes av vad han inte var.

20 Beijer, Ulla, *Tiggeri: ett nygammalt fenomen*, Forsknings- och utvecklingsenheten, Socialtjänstförvaltningen, Stockholm, 1999, sid. 11f.

21 Ibid. s. 13ff.

22 Ibid. s. 29.f.

23 Ibid. sid. 15ff.

24 Ibid. sid. 16.

Genom att lagen tillät polisen gripa lösdrivare där bland annat tiggare inkluderades ”utgjorde en fara för allmän säkerhet, ordning och sedlighet...” skulle antalet också minskas. Andra inkluderade i lösdrivargruppen var ”luffare, prostituerade, kopplerskor, hallickar, tattare och zigenare var att betrakta som lösdrivare.”²⁵ Den här sortens lag var inte unik för Sverige, utan under historiens gång har tiggaren bland flera varit en oönskad del av samhällen runt i världen då det ansågs ett problematiskt att försörja den här gruppen (som vid olika tillfällen i historien också växte till en stor skara) samt att dem skapade oordning. En ingrodd skepsis mot de fattiga var ständigt närvarande och följde med under flera århundranden.²⁶ Trots att Beijers bok är en aning gammal och inte beskriver det tiggeri som sker idag, finner jag den ändå användbar i min uppsats eftersom den ger en tillbakablick på synen på tidigare former av tiggeri. Jag kan fördelaktigt jämföra med dagens debatt och den debatt Beijer skriver om för att kunna se om det finns några skillnader i framställning osv. Precis som hennes boktitel förtäljer, är tiggeri ett ”nygammalt” fenomen och det kan man säga är detsamma för dagens tiggeri. Ulla Beijer är för nuvarande forskare inom kvinnor och barns hälsa men har skrivit mycket om hemlöshet och tidigare jobbat inom Socialtjänsten.

25 J Edman, ”Lösdrivarlagen och den samhällsfarliga lättjan” i Swärd, Hans & Egerö, Marie-Anne (red.), Villkorandets politik: fattigdomens premisser och samhällets åtgärder - då och nu, 1. uppl., Égalité, Malmö, 2008.

26 Sunesson S, ”Tiggargossen, Prinsen och socialförvaltningen- en gammal historia.” i Swärd, Hans & Egerö, Marie-Anne (red.), villkorandets politik: fattigdomens premisser och samhällets åtgärder - då och nu, 1. uppl., Égalité, Malmö, 2008.

3.2 Tiggeridebatten i allmänhet

Virpi Mäkinens artikel handlar om huruvida de romska tiggarna har grundläggande rättigheter. Studien är fokuserad på de tiggare som kallas EU-migranter dvs. dem från olika länder inom EU som genom den fria rörligheten kommer till ex. Sverige. Hennes artikel behandlar i största synnerhet den finländska politiska reaktionen på det ökade tiggeriet, men även andra nordiska länder däribland Sverige, tas upp. Mäkinens slutsats är att diskussionen om att förbjuda tiggeri är etnisk diskriminering eftersom det generellt handlar om enbart romer. Hon menar också att Europas olika länder (under 2000) i stor utsträckning har fört en hård politik mot romer där deporteringar och godtyckliga arresteringar varit förekommande metoder.²⁷ Mäkinen lyfter upp rättighetsaspekten i den här frågan vilket är viktigt och ha i åtanke för att kunna se hur tiggarna blir behandlade i de länder som de befinner sig i. Den här artikeln är också väldigt aktuell i tiden.

2013 publicerade Socialstyrelsen sin senaste rapport ” Hemlöshet bland utrikesfödda personer utan permanent uppehållstillstånd i Sverige” på order av regeringen. En undersökning som kompletterar 2011 års rapport där gruppen hemlösa EU-migranter inte inräknades, men visade sig vara en framträdande grupp och ledde till den här specifikt inriktade rapporten. I rapporten har en rikstäckande kartläggning gjorts och visar på en ökning av hemlösa utrikesfödda sedan 2005. Dem kallas i rapporten för hemlösa EU-migranter och 80 % av dem utgörs av män. Termen EU-migranten står för den person som kvalificerar för någotdera av ”EU/EES medborgare, personer som kommer från ett land utanför EU, men som har varit bosatta i EU i mer än fem år, utrikesfödda som inte befinner sig i en asylprocess.” I enlighet med EU:s rörelsedirektiv får EU medborgare söka jobb i vilken annan EU stat som helst.

Rapporten beskriver EU-migranternas seriöst undermåliga situation i Sverige. Halva delen av den berörda gruppen sover ”utomhus eller i tält, bil eller husvagn. De är här för

27 Mäkinen Virpi, Are there fundamental rights for Roma beggars in Europe?, *Political Theology*, 14, nr. 2, s.201-218.

att söka arbete, men blir snabbt hemlösa när jobben och därmed inkomsterna uteblir.” Det främsta skälet till EU-migranternas hemlöshet beror alltså på arbetslöshet. Bara 20 % har ett jobb med en lön som kommer någorlunda regelbundet. Tiggeri, musicerande och etc. är en tredjedel av gruppens sysselsättning. Problem med missbruk och psykisk ohälsa som vanligtvis och tidigare haft en stark länk till hemlösheten i Sverige, är i den här gruppen relativt liten. Rapporten understryker att gruppen EU-migranter inte är en enhetlig grupp, inom gruppen finns stora variationer. Undersökningen visar också att den här gruppen är hög grad utsatta och hjälpen kommer generellt från frivilligorganisationer och kyrkan. Den svenska socialtjänsten är i en oerhört liten omfattning involverad i att hjälpa dem hemlösa EU-migranterna, och i de fall som hjälp bistås rör det sig om akut hjälp. Även andra myndigheter i Sverige måste öka kunskapen kring vad som gäller i ärenden med EU-migranter, det vill säga vilken rätt dem har till hjälp och assistans.²⁸

Christian Catomeris redogör i sin bok ”Det ohyggliga arvet” om Sveriges behandling av de olika grupper som har ansetts vara ”främmande” eftersom de består av ”främmlingar”.²⁹ Bland dem här grupperna finns romerna (vilka benämns tattare och zigenare i boken pga. att grupperna under historien gått under dem namnen) inräknade och det sista kapitlet ägnas åt en historiebereskrivning av de svenska myndigheternas hantering av gruppen.

Större delen av Catomeris redogörelse av hur grupperna ”tattare” och ”zigenare” har blivit bemötta i Sverige är en mörk del av svensk historia. Han skriver:

Att så små och egentligen för de flesta helt okända folkgrupper kan väcka så starka känslor, omgärdas av så många fantasifulla och negativa föreställningar!

Kungar, biskopar, allmänhet: alla tycks vilja bli av med de kringvandrade.

I tattarnas/de resandes fall möter vi en uråldrig gruppstämpel som i olika tider förorsakat våld, utvisningar. Tvångsarbete, fängslanden, tvångsomhändertaganden av barn, förslag om >>utrotning<< av gruppen och till slut även sterilise-

28 Socialstyrelsen, Ny kartläggning av hemlöshet bland EU-migranter, 2013, s. 13ff. <http://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2013maj/nykartlaggningavhemloshetblandeu-migranter> den 24 maj 2014

29 Catomeris, Christian, Det ohyggliga arvet: Sverige och främmlingen genom tiderna, Ordfront, Stockholm, 2004, s. 15ff.

ringar. Allt detta utifrån ett minst sagt grumligt och godtyckligt tattarbegrepp som ofta burit drag av konstruktion från det svenska storsamhällets sida.

När det gäller romerna/zigenarna handlar det om föreställningar som levtt kvar ända in i vår tid och som har lett till uppenbar diskriminering och förmynderi.³⁰

Inledningen av Catomeriss kapitel "TATTAREN OCH ZIGENAREN- Den >>gemensamma<< historien" är en sammanfattning om hur det svenska styret och den generella allmänheten behandlat dem här minoriteterna. Trots att dem här grupperna funnits i Sverige under många århundranden (sedan 1500-talet), visar "Det ohyggliga arvet" på en kontinuerlig förföljelse av de så kallade tattarna och zigenarna. Enligt Catomeris forskning är det troligen zigenare som menas när termen "Tatra" (en term som sedan utvecklas till "tattare" osv.) nämns i de svenska historiska källorna. De två begreppen användes alltså som liktydiga ord tills tidigt 1900-tal då en särskiljning av grupperna sker. Men den benämningen som tattarna själva använde är "resande" vilka går att hitta i svenska dokument. Myndigheterna har dock inte visat något intresse av att faktiskt göra en seriös fastställning av vad som menas med "Tatra" och "zigenare". Istället är det gruppernas livsstil som kringresande som kom att dominera samtalet om dem. De här gruppernas levnadssätt ansågs av de svenska myndigheterna vara problematisk och gå emot normen till den mån att en del följerna fick lämna de städer de kommit till. Efter Gustav Vasas reformation ser Catomeris en ökning av negativa attityder mot de här grupperna främst genom att de i handlingar beskrivs som "lättningar" och "onyttigt folk". Det negativa synsättet realiserades genom diskriminerande handlingar som exempelvis att staten via den svenska kyrkan förbjöd kyrkans män att ha med tattarna att göra. En tydlig bild av hur både staten och kyrkan ansåg att tattarna inte hörde hemma i Sverige.³¹ Som skrivet ovan, börjar myndigheterna dela upp tattare och zigenare som två olika grupper vilket ledde till att tattare ansågs mer "svenska" jämfört med zigenarna som sågs mer som en "utländsk" grupp. Tudelningen av dem här människorna möjliggjorde för en svensk

30 Ibid. s. 222.

31 Ibid. s. 222-225.

politik där tattarna blev objektet för vad myndigheterna menade var ”en inhemsk samhällsfara”.³² En inställning som kom att fortsätta ända in till moderna tid.

Tattare och zigenare har under tidens gång fått stå för en del attribut som ansetts ”specifika” för dem. En utredning för fattigvården som beställts av regeringen 1922, ges tattarna egenskaper som ”opålitlighet, inställsamhet, brutalitet, lättja... och >>otämjt uppträdande<<...”³³ Fortsättningsvis menar Catomeris att både samhället och akademien var i någorlunda fas när det gällde synen på tattare under de första 50 åren av 1900-talet. Vilket blir synligt inom media och kulturproduktionen där en särskild utmålning av tattare, som en brottslig grupp av människor som stör friden både på landsbygden och i städerna. Tattaren sägs vara stort besläktade som sprider sig runtom i Sverige, samtidigt som att civilisera dem är en omöjlighet.³⁴ Den här sortens tankar och skrivelser hörde alltså inte till det ovanliga.

Under 60 – talet försvinner begreppet tattare och ersätts med zigenare.³⁵ Precis som tattarna stämplades som en problematisk grupp på grund av deras olika ”medfödda egenskaper” dras liknande resonemang gällande zigenarna som förmodades vara lögnare och bedragare i stor skala. Även kvinnor och barn menades vara ”särskilt skickliga på >>att härja, tiggare och låta ynkligt för att väcka medlidande<<.” En del trodde alltså att zigenarna inte var så fattiga som de ville framställa sig som. Vilket även avspeglas i bland andra länsstyrelsens skrivelser och den politiska debatt som förs om ”skadlig invandring” där zigenare tillsammans med ”utländska prostituerade, lösdrivare, fattiga, tiggare och brottslingar” nämns som dem grupperna som svenska myndigheter vill kunna vidta åtgärder mot. Som konsekvens av debatten stiftas en utvisningslag som riktar sig mot ”utländska tiggare, kringvandrande musikanter, förbrytare och prostituerade...” där zigenare likställdes med tiggare och lösdrivare. En föreställning som redan fanns i Sverige och därav stärktes av lagen.³⁶

32 Ibid. sid. 231.

33 Ibid. sid. 235.

34 Ibid. sid. 236-240.

35 Ibid. sid. 256.

36 Ibid. sid. 269-270.

3.3 Anti-ziganism

I regeringens ”Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet” (Vitboken) erkänns den utbredda antiziganismen som en bidragande del till det svenska samhällets diskriminering mot romer. Författarna menar att det är viktigt att synliggöra vad romer i Sverige har fått erfara för att kunna förstå och åtgärda dagens problem med såsom romers marginalisering. Vitbokens resultat kan sammanfattas i en redogörelse av den svenska statens regelmässiga diskriminerande behandling mot romer, som tagit sig i uttryck i bland annat omfattande kartläggning av individer med romskt påbrå, tvångsomhändertagande av deras barn och nekande av att folkbokföra romer och så vidare. En praxis som har utgått ifrån århundrandets dominerande rasbiologiska förståelse som snarare bekräftade än motarbetade dem redan rådande negativa uppfattningar om romer. Myndigheter och forskare bidrog alltså till en skev och stereotypisk bild av ”tattare” och ”zigenare”, vilket förstärktes genom politiska åtgärder som ledde till en stor negativ inverkan på många människors liv, något som vi kan se spår av än idag.³⁷

3.4 Tidigare forskning av andrafiering

För att kunna avgöra och förstå den betydelse samt möjliggöra för legitima tolkningar av den tiggeridebatten som jag undersöker krävs en inläsning av den tidigare forskningen i framställningen av olika etniska grupper. Mestadeln av den forskning som gjorts rörande media och rasism är av regionalt slag. Det är främst västerländsk media som undersöks och hur porträtteringen av dem som inte tillhör majoriteten i diverse samhällen som exempelvis i Nordamerika och Europa ser ut.

Teun A. van Dijk är en framstående professor i diskursstudier på University of Amsterdam. Hans forskningsområden inkluderar hur rasism och diskurser länkas

³⁷Den mörka och okända historien: vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet, Fritze, Stockholm, 2014, <http://www.regeringen.se/sb/d/18375/a/23706>, sid. 285-291.

samman och är en stor expert inom nyhetsanalyser och diskursanalys.³⁸ I hans bok ”Racism and the Press” syftar han till att ge svar på frågan: på vilket sätt tidningars nyhetsrapportering reproducerar rasism? Det här uppnås metodologiskt genom en diskursanalys av nyhetsartiklar som redogör om händelser som involverar minoritetsgrupper (från brittisk press under 1980-talet). Van Dijks grundantagande är att pressen innehar en aktiv roll i problematiken med rasism. Trots att boken utgavs 1991 anser jag ändå att boken är värdefull i min egen studie, i och med att Van Dijk var den första med att introducera rasism och fördomars uppbyggnad ur en diskursiv synvinkel vilket blev öppningen för ett brett framtida forskningsfält.³⁹

”Racism and the Press” handlar inte explicit om tiggeridebatter i media, men är fortfarande ytterst relevant för min undersökning i det avseende att den behandlar hur nyhetstidningarna rapporterar om minoritetsgrupper (i västerländska samhällena) och på vilket sätt det här reproducerar rasistisk ideologi. Det är alltså framställningen av minoriteter som är fokus i undersökningen. Vilket går att relatera till mina frågeställningar som handlar om hur tiggare under 2000-talet presenteras i min valda debatt. Tidningsdebatter är inte direkt i sig en del av nyhetsrapporteringen men är en del av den efterföljande diskurs som uppkommer efter att tidningar släpper särskilda nyheter.

Fortsatt utveckling av teorier om ”den andre” har genom åren varit i centrum i forskningen kring diskriminering, Masoud Kamali nämner andrafiering som en mekanism för diskriminering som ingår i en trippelrelation tillsammans med rasism och narcissism. Andrafiering förstås precis som Saids teori, som en distanserad framställning av ”de andra” som vår motpart och är nödvändig för att ett bildande av ”vi” vilket leder till en särskiljning i en negativ mening. Kamali skriver:

”De andra” görs inte bara till en annorlunda grupp som sammansätts av en annan sorts människor eller en annan nation, utan till ett mindervärdigt ansiktslöst kollektiv som gör ”oss” till en bättre art eller en bättre kultur.”

Genom att skapa en motsatsbild av en grupp individer som anses och framställs olik den dominerande gruppen och som dessutom anses underlägsen, blir konsekvensen en re-

38 Dijk, Teun Adrianus van, *Racism and the Press*, Routledge, London, 1991, sid. i.

39 Ibid. sid. ix-xii

produktion av både biologisk och kulturell rasism som i kombination med andrafiering framkallar en narcissistisk självuppfattning hos majoritetssamhället(därav kopplingen mellan diskriminering, andrafiering, rasism och narcissism). Den här andrafieringen har varit en grundläggande förutsättning för den europeiska civilisationens utbredning där väst utmålades som det enda centrum för det framgångsrika och överlägsna ”vi”. Trots att andrafiering kan spåras långt bak till historien är det inte något förlegat utan är fortfarande närvarande. Vilket synliggörs av forskning kring rasism och diskriminering i Europa, rasismen är riktad mot ”de andra” på kontinenten som utgörs av ”icke-europeiska grupper och ”etniska” minoriteter”.⁴⁰

Virgina R. Dominguez, professor i antropologi skriver i sin artikel ” A taste for ”the Other ” om att andrafiering aldrig i något avseende är naturlig utan alltid en konstruktion, som är mycket skadlig för dem som blir andrafierade. Att andrafiera det vill säga differentiera en annan grupp gentemot oss, stärker vår egen uppfattning om oss själva och samtidigt vår position i samhället. Konsekvenserna för de som blir föremål för andrafiering blir istället att möjliga rådande föreställningar som redan är djupt rotade befästes och att det som påstås om en grupp bli utgångspunkten för all diskussion om individer som ingår i den gruppen.⁴¹

Idén om rasskillnader som urskiljes genom människors ytliga påtagliga attribut(biologisk), som i sin tur skulle vara länkat till olika ”rasers” egenskaper var under historiens gång en starkt bärande grund för rasism. Det här ledde till en ogynnsam klassificering av dem som inte tillhörde den västerländska ”rasen” genom att sociala och kulturella samt moraliska egenskaper antogs tillskrevs dem och stärkte således den ”vita rasens” överlägsenhet. Enligt van Dijk har alltså den här förståelsen av begreppet rasism blivit en aning utdaterad att ett skifte mot en rasism vars grund för en grupps dominans inte är biologisk utan snarare bygger på sociokulturella faktorer. En annan syn på dagens rasism är istället att den har drag av båda synerna som samspelar.⁴²

40 Kamali Masoud, Europeiska dilemma, Sverige. Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering, *Bortom vi och dom: teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering : rapport*, Fritzes offentliga publikationer, Stockholm, 2005, s. 29.

41 Dominguez R. Virgina, A taste for ”the Other”, *Current Anthropology*, Vol. 35, No. 4 (Aug. - Oct., 1994), s. 333-348.

42 Dunn M K, Klocker N & Salabay T, Contemporary racism and Islamophobia in Australia: Racializing religion, *Ethnicities*, 2007, nr.7:564.

Den nämnda rasismen i min uppsats innebär ett samhällssystem som ger privilegium till majoritetssamhället över andra minoritetsgrupper av annat ursprung i västerländska samhällen såsom i Europa och Nordamerika (finns även i Sydafrika, Australien och Nya Zeeland). Det rasistiska samhällssystemet medför till att förtur ges till individer från majoritetssamhället att dominera över andra grupper inom samtliga av samhällets olika sfärer. Alltså är det medlemmar av dem som tillhör eller anses tillhöra majoritetssamhället som är ytterst framträdande och inflytelserika inom exempelvis det ekonomiska, sociala, kulturella och politiska områden.⁴³ "Contemporary racism" även kallat "modern"/"ny" rasism är en mer diskret form av rasism som skiljer sig från den historiskt öppna och våldsamma rasismen. Jämförvis tar sig inte den "nya" rasismen sig i uttryck i tydligt öppet rasistiska handlingar utan beskrivs "...implicit, indirect, subtle, or otherwise less open, though not necessarily less effective or insidious, forms of dominance and inequality...".⁴⁴ Dock är det viktigt att betona att inte all rasism nödvändigtvis infaller inom kategorin "modern rasism" utan även den andra sorten existerar idag.

Reproduktionen av den dominerande gruppens makt är en viktig komponent för rasismens kontinuitet. En grupp som har övertaget över andra grupper, är beroende av tillräckliga resurser att reproducera för att kunna hålla kvar sin överlägsna ställning i samhällssystemet. Resurserna som det rör sig om är bland andra ekonomiska, sociala, kulturella och ideologiska resurser där det sistnämnda har en av stor vikt för reproduktionen av rasism. Exempel på ideologiska resurser är utbildning och media, som i västerländska samhällen är ännu ett verktyg för den dominerande gruppens maktreproduktion. Reproduktion är alltså dem handlingar och normer som samspelar för att hålla kvar rådande samhällssystem som i vårt fall rasism.⁴⁵

Varför dem här teorierna är fördelaktiga för att belysa mitt uppsatsämne? Vad tjänar teorin till? Varför är den bättre än ngn annan teori? Vad kan dem bidra med?

Den presenterade teoretiska ramen är fördelaktig i min uppsats eftersom jag undersöker underliggande andrafierande meningar i min debatt, en process som bidrar till att det rasistiska system som finns än idag har möjligheten att fortlöpa.

43 Ibid. sid. 24

44 Ibid. sid. 28.

45 Ibid. sid. 32-35.

4 Undersökning och analys

4.1 Debattörernas hållning i debatten

Ovanstående genomgången av debattörernas olika ställningstaganden ger en överblick på den variation av synvinklar som framgår i debatten. Vilket möjliggör för ett rikt svar på min forskningsfråga om hur tiggaren och tiggeriet framställs.

Debattörernas hållning i debatten

I debatten om förbud mot givande till tiggare som startades av professor Bo Roths tein, ryms spridda perspektiv. Nedan kommer en sammanfattning av de olika debattörernas teser att presenteras för att underlätta förståelsen för analysen samt skapa en kontext för läsaren.

Bo Rothstein debatterar för en ändrad uppfattning av det direkta givandet till tiggare. En handling som han anser är ”klandervärd” eftersom det är en bidragande del till tiggarens fortsatta förnedring och därför borde förbjudas istället för att framställas som ett hjälpsamt agerande. Han uppmanar till debatt om en eventuell lag som förbjuder givande till tiggare. Rothstein ställer sig kritisk till att direkt förbjuda människor att tigga utan tycker istället att de som väljer att skänka pengar till tiggare ska straffas. Av den anledningen att de som ger pengar till tiggare av egoistiska skäl bidrar till tiggarnas förnedring. Förnedringen ligger alltså i att dem tvingas att be andra människor om pengar för sin överlevnad. Den önskade konsekvensen av hans förslag är att få ett slut på tiggeriet och påskynda de nödvändiga strukturella lösningarna då tiggeriet aldrig kan få upp en person ur sin fattigdom. Han förtydligar i sin slutreplik att hans position inte betyder att

han är emot medmänsklighet för tiggare utan tvärtom så vill han motarbeta den förnedringen som de måste utstå i och med tiggeriet.⁴⁶

Lundaakademikerna håller inte med Bo Rothstein om att det är fel att ge till tiggare utan anser att förslaget om förbud är ett sätt att dölja ett existerande problem. Istället för att se handlingen som ett problem är deras åsikt att givandet är en symbol för empati, en nyckelfaktor som behövs för att kunna lösa problemet med tiggeri. Lundaakademikernas syn på tiggeriets orsak är att det handlar om en uppgång av rasistiska vindar och brist på just medmänsklighet och på så vis kan inte ett förbud göra situationen bättre för tiggare. Givandet är en del av samhällets nödvändiga sociala insats som komplement för statens ansvar och finns i olika former såsom hjälporganisationer men också individer som skänker en slant till behövande. Ett förbud mot givande skulle alltså innebära ett förbud mot en viktig bärande del av ett samhällsengagemang som vill hjälpa andra i nöd och stärkandet av empati i samhället.⁴⁷

Elinor Oderbergs artikel vill nå ut med att fel politik och svag socialt skydd resulterar i att människor tvingas tigga. Då tiggeriet är ett tecken på ”ett samhällsmisslyckande” måste även åtgärderna stämma överens med orsaken vilket är politiken. ”För varje människa som tvingas tigga är det politikerna som ska stå till svars” skriver Oderberg och det kapslar in hennes budskap i artikeln väldigt väl. Det är alltså utav stor vikt att politiken utformas med ledordet jämlikhet för att kunna hjälpa utsatta, inte med förbud. Annars kommer inte trenden med hemlöshet och tiggeri att brytas något som hon menar har ökat dem senaste åren.⁴⁸ Elinor Odeberg talar underförstått om socialdemokratisk politik och socialistiska värden då hon är aktiv i partiet som redaktör för tidningen *Libertas*. Vilket hon förespråkar som ett botemedel mot tiggeriets orsaker.

Domino Kais debattinlägg kritiserar den rådande debatten i Sverige kring tiggeriet och argumenterar mot Rothstein på flera punkter. Kai skriver bland annat ”... vi problematiserar inte det vi egentligen borde, nämligen statsmakterna som inte tar hand om sina egna medborgare. Stater som inte ger förutsättningar till alla.”. Kai syftar på dem europeiska staterna som kränker den romska inhemska befolkningen, genom att neka dem

46 Rothstein Bo, Därför bör vi göra det förbjudet att ge till tiggare, DN.se, 2013-12-28.

47 Eriksson P, Larsson S, Swärd H, Ett förbud kan sopa problemen under mattan, Dagens Nyheter, Debatt, 2013-12-30

48 Odeberg Elinor, Lösningen är inte att sluta ge utan att slippa ge, Dagens Nyheter, Debatt, 2013-12-30

deras rättigheter, vilket driver dem mot tiggeri som enda alternativ. Han tycker att debatten fokuserar för mycket på tiggaren men inte på tiggeriets orsaker.⁴⁹

Aaron Israelson lyfter upp varje individs rätt till möjligheten att agera fritt för att ändra sin livssituation, vilket även gäller dem individerna som tigger för sin överlevnad. ”Men i grund och botten är det bara de närmast berörda som kan förändra sin situation och vi måste respektera de val de träffar i hopp om ett bättre liv.” Även om Israelson hellre vill att de som tigger har yrken som inte involverar tiggeri, så understryker han att förbud av något slag endast ”skulle tvinga tiggarna att stanna hemma i misären”. En underret i artikeln som han också driver är att den påstådda länken mellan organiserad brottslighet och tiggeri är svag och nästintill icke existerande.⁵⁰

Min uppsats undersökningsämne är som tidigare nämnt hur tiggaren framställs och huruvida de andrafieras i debatten. Vilka uttryck tar det sig i debatten och vad kan det här slutligen innebära för den enskilda individen som tigger? Jag har valt att slå samman mitt undersökningsavsnitt tillsammans med analysen. Den här delen av uppsatsen kommer att uppdelas utefter min andrafieringsteoris tre kategorier. Först behandlas homogeniseringen av tiggare, följt av en närmare inblick av debattens tendenser till ”suppression and silence” och sist rundas analysen av med en redogörelse om huruvida andrafieringen utmanas eller ej av debattörerna.

4.2 Homogenisering av tiggaren

Som jag nämnde i mitt teoriavsnitt är homogenisering en typ av andrafiering av grupper. Min undersökning kommer att visa att homogeniseringen görs frekvent och är den vanligaste typen av andrafiering i just den här debatten.

Den tydligaste homogeniseringen som görs av debattörerna är utpekandet av tiggare som romer. Nästan uteslutande alla debattörer drar ett självklart likhetstecken

49 Kai Doimino, De som skänker skuldbeläggs istället för dem som stjal, Dagens Nyheter, Debatt, 2013-12-30

50 Israelson Aaron, Människohandel relaterad till tiggeri är ett randfenomen, Dagens Nyheter, Debatt, 2013-12-30

mellan tiggarna i Sverige med romer från Öst och Central-Europa. Rothstein skriver exempelvis:

I de centrala delarna av landets större städer sitter eller ligger människor som förefaller vara i yttersta nöd på gator och torg och ber om allmosor. Den övervägande delen förefaller vara romer från Östeuropa, främst Rumänien, som flyr från vad som med all förmoda är en svår social misär.⁵¹

Debatten må ha börjat med att diskutera Rothsteins förslag gällande givarförbud till tiggare, men mynnade ut i att handla om situationen för Europas romer. Det märks väl i alla artiklar med undantag Elinor Odebergs inlägg som aldrig specifikt utpekade tiggarna som romer⁵². På så vis likställs tiggeriet problematiskt nog med romer. Problematiskt blir det bland annat när tiggeriet i den här debatten beskrivs som ett stort och icke önskvärt problem för det svenska samhället. En stark parallell mellan tiggeriet i Sverige och romer dras vilket blir synligt i analys av debatten. Alltså är en övervägande majoritet av debattörerna överens om att tiggaren som finns på de svenska gatorna en rom från antingen Öst eller Centraleuropa.⁵³ Det lämnas inget utrymme i artiklarna för att påpeka att det möjligen finns andra som tigger och det är alltså enbart de ”romska tiggarna” som är utav intresse här. Genom att romerna utpekades som den generella tiggaren i Sverige särskiljs alltså dem från ”oss andra” icke-tiggare och icke-romer samtidigt som en ”stereotyp tiggare” skapas. Särskiljningen sker på ett dubbelt plan när tiggarna inte enbart är tiggare och således olik ”oss” andra icke-tiggare, utan tiggaren framställs dessutom som en ”främling” från ett annat hörn av Europa och således inte svensk eller västerländsk. Genom en sådan här representation skapas givetvis ett gap mellan tiggaren och ”de övriga” i det svenska samhället. Vilket inte klingar särskilt väl med hur romerna har behandlats av den svenska staten och samhället ur ett historiskt perspektiv. Romer som utmålas som tiggare i anslutning till att förbud och straff diskuterats är alltså inte ett nytt fenomen. Om man ser till den tidigare forskningen kring Sveriges hantering av romerna under historiens gång, kan den här andrafieringen av romer som sker i just den här debatten, utgöra en kontinuitet på det förgångna.

51 Se Rothstein B

52 Se Odeberg E,

53 Se alla debattörer förutom Odeberg.

Homogeniseringen av tiggaren blir på samma gång en homogenisering av romer från Öst-och Centraleuropa, eftersom gruppen individer föses ihop till en enhetlig entitet utan någon uttalad påstådd variation alls. Det här är också ett av homogeniseringens främsta drag och är ytterst synlig i min undersökning. Dock är det viktigt att betona att inte alla skribenter lägger stor vikt vid att beskriva tiggaren som rom, utan det finns även de som väljer att inte namnge någon särskild grupp som tiggare. I Erikssons, Larssons och Swärds gemensamma artikel börjar de med att klarlägga följande innan dem gör en koppling mellan tiggare och romer:

I och med att Sverige gradvis blivit mer integrerat med andra länder i Europa genom medlemskap i EU har vi fått ett antal EU-migranter som har rätt att vistas här och söka arbete, varav en del tigger på gatorna. Vare sig EU-migranterna eller svenska hemlösa som tigger på gatorna eller de privatpersoner som ger dem pengar eller annat stöd skulle enligt vår mening vara betjänta av en förbudspolitik.

Termen EU-migranter används alltså i två av artiklarna⁵⁴, vilket inte direkt leder till att ordet tiggare ger några associationer till en unik grupp av människor. I och med att de även klarlägger EU-migranternas rätt att befinna sig i Sverige i deras argumentation märks en klar distinktion mellan Rothsteins citat ovan. Tanken om tiggaren som en ”in-kräktare” eller ”främling” bortslås med den här sortens framställning då den är alternativ mot debattens andra förenklade framställningar av tiggare som romer. De menar också att det inte är alla som tigger och öppnar då upp för att Givetvis har romerna en relevans i debatten om tiggeriet, då en del av orsakerna som nämns är direkt relaterade till diskriminering av romerna som grupp. Precis som Coupland menar så är inte en representation av en annan grupp alltid något som bör undvikas. Dock är frågan om ännu mer utpekande av romer som en explicit grupp av tiggare i Sverige kommer att medföra positiva förändringar eller enbart ytterligare exklusion? Trots att debattörerna säkerligen inte medvetet valt att medverka i en andrafiering av romer, är faktumet att utpekandet av romer som tiggare, redan en start på debattens generella särskiljningen av romer från majoritetssamhället. Det här sker inte enbart genom att romer etiketteras som tiggare

54Se Odeberg E, .

utan även i argumentationen som förs av debattörerna. På olika sätt syns alltså en andrafiering av tiggare vilket således leder en andrafiering av romer.

Undersökningen har identifierat att majoriteten av debattörerna pekar ut Öst och Centraleuropeiska romer som tiggare i Sverige, är nästa steg att se hur de beskrivs och framställs. Vilket syftar i att urskilja hur andrafieringen av tiggare uttrycks i den här debatten och hur det kan bidra till en större exkludering.

Andrafiering medför som sagt oftast till att "den andre" porträtteras som en motsats gentemot "oss". Vilket är någorlunda tydligt i den här debatten. I första hand görs en stor poäng av att det är romer från andra europeiska stater och således tillhör de inte kategorin svenskar. Per automatik förknippas romer med den beskrivning som de får i debatten. En del fokuserar inte alls på romerna som grupp utan argumenterar snarare för systemförändringar osv.⁵⁵ Medan andra debattörer väljer att beskriva tiggeriet med romerna i fokus. Nedan kommer jag att visa olika exempel på hur det kan se ut i debatten i avseende framställningen av tiggare.

Rothstein menar att tiggeriet är en del av den organiserade brottsligheten. "Förbudet mot tillfälliga köp av sexuella tjänster motiveras också av att prostitution ofta är en grogrund för organiserad brottslighet och människohandel, vilket är ett problem som också nämns i samband med det ökande gatutiggeriet."⁵⁶ Citatet är också ett av hans argument för att tiggeriet inte ska få fortsätta vilket kan ifrågasättas då det är ett omstritt påstående. Genom att föra en argumentation som påstår att tiggeri och kriminalitet är sammanlänkat, när tiggeriet även har länkats till romer, skapas en ännu större distans mellan "vi" och "dom". Vare sig Rothstein menade att tiggaren var ett offer eller delaktig i den kriminella brottsligheten, är den här sortens association inte något som gynnar bilden av tiggare. Det här gäller särskilt då tiggaren problematiskt nog har likställts med att vara en central-östeuropeisk rom, en grupp som diskrimineras och blivit föremål för anklagelser med antiziganistisk grund. Antagandet om sammankopplingen mellan tiggeriet och organiserad brottslighet adderar på så sätt den redan existerande utmålaningen av gruppen dvs. romer som ännu mer olik "oss". Ur ett

55 Odeberg

56 Rothstein

isolerat perspektiv kan just det här fallet verka oskyldigt och en aning långsökt, men en tillbakablick av uppsatsens bakgrundsdel som handlar om Sveriges historiska behandling av romerna, kan räcka för att förstå att det är mer komplicerat än så. Romernas historia som har kantats av diskriminering, bortdrivning och exklusion, är dessvärre inte är unik för Sverige utan är lika mörk ur en europeisk vinkel och det är viktigt att komma ihåg i analysen av hur tiggare andrafieras. Vilket även gäller alla andra samtal som gäller tiggeri som problem och där ett utpekande av romer görs. Vilket innebär att debattörer som skriver om tiggeri i Sverige 2014 måste ha det här i åtanke för att undvika ytterligare mer reproducering av osanna föreställningar som bygger på det lager av redan svårtacklade fördomar och attityder om romer. Dock är det endast Rothstein som drar parallellen mellan tiggeri och organiserad kriminalitet medan resterande antingen tar avstånd från yttrandet eller väljer att inte nämna det alls då det är irrelevant.⁵⁷ Israelson är en av som uttryckligen menar att tiggeriet och den organiserade kriminaliteten inte är bevisad. Han skriver:

Det tål att upprepas att man i hela Europa sammanlagt kan räkna antalet fällande domar för människohandel i samband med tiggeri på ena handens fingrar. Inga av de poliser som jobbar gentemot gruppen ser några tecken på människohandel... Visst är en mycket stor del av tiggeriet organiserat - men då inom stora släkter eller folk från samma ursprungssamhällen som exempelvis delar på en bil och delar upp stans gator emellan sig. Så har romerna alltid jobbat för att överleva i en fientlig omgivning där resurserna är knappa.⁵⁸

Israelson bemöter alltså i sin artikel Rothsteins påstående om att tiggeri är länkat till organiserad brottslighet. När ingen aktuell undersökning i Sverige har visat att så är fallet och att den sortens informationsspridning kan bidra till att öka uppfattningen om tiggare som ett problem eller hot. Det Israelson gör är att motarbeta en uppfattning. Dock kan slutet av citatet ifrågasättas när en väldig generalisering görs av romerna. Trots att han vill motbevisa antagandet om tiggeri och brottslighet och istället ge en alternativ förklaring, så simplificeras den romska gruppen till en evig livstil som

57 Se Israelson och Eriksson P, Larsson S, Swärd H
58 Se Israelson A

kringdrivande. Vilket är ett typexempel på hur en debattör kan andrafiera en grupp utan att med avsikt ha velat det.

Ett generellt drag i synen på tiggaren är dock att tiggarna är helt beroende av oss. Tiggarna utmålas som människor utan någon som helst möjlighet att överleva utan att tigga. Det är ”våra” allmosor, våra pengar och ”vår” stats bidrag som är tiggarnas räddning. Men här står debattören Israelson ut från resten av gruppen när han betonar en grundläggande poäng, nämligen att tiggaren inte är ett offer eller en svag individ. Varför är det viktigt att lyfta fram det här då? Eftersom det är individer från majoritetssamhället som skriver och även läser debatten är det av största vikt att alla element av förminskande av personer genom att göra dem till svagare och annorlunda än oss inte existerar. Det här för att uppehålla bilden av tiggaren som jämlik icke-tiggare och på så sätt inte särskilja dem. En särskiljning blir problematisk när tiggarens situation inte handlar om individen i sig utan hens omständigheter och att när debattörerna ger dem här individerna egenskaper är det irrelevant i debatten och utmynnar endast i ökad andrafiering av tiggare. På vilka sätt framställs tiggaren som svag och som ett offer? Nedan kommer några exempel från dem argumentationer som förs att presenteras för att ge en bild av hur det kan se ut.

”Det är så lätt att tycka illa om personen som står på sina knän i timmar för att få en slant. Det är så lätt att problematisera den personen som inte kan och inte har något att sätta emot alla som tycker illa om tiggeriet, mer än sin egen sanning om varför de tvingats ut ur sina länder för att tigga. Vi problematiserar gärna det vi ser framför oss och gärna de som är svagare än oss, då behöver inte vi vara rädda.”⁵⁹

Kais formulering om tiggarna ger bilden av att tiggaren är helt hjälplös och svag utan någon egen möjlighet att överleva än genom att ”vi” andra kommer till deras undsättning. Att karaktärisera en individ som tigger som svag implicerar att den individens ”svaghet” är en relevant faktor i frågan om tiggeri. Det adderar också till att mejsla ut en stereotypis tiggare som rom, svag och hjälplös. Medan ”vi” som inte är tiggare är den starka hjälpen och den som har all makt. Tiggaren och per automatik romen, blir ännu mer förminskad som individ. Medan vår självbild stärks vilket överensstämmer med andrafieringens logik angående den tvåsidiga relationen mellan vår framställning av

59 Se Kai D,

”andra” och vår egen självbild. Det här innebär alltså precis som Masoud Kamali menar att när framställaren ger en bild av ”den andre” så höjs oftast framställarens bild av sig själv och den egna gruppen till en nästan narcissistisk nivå.

Ordet tiggare i sig rymmer många olika antaganden, bland annat fattig, vädjande och utsatt. Där tiggaren inte enbart blir olik majoritetssamhället då ”de” inte räknas som svenskar utan också socioekonomiskt distanserade från ”oss” som läser debatten. Tiggarna särskiljs alltså på många nivåer som överlappar till en andrafiering som stärker ett gap mellan ”vi” och ”dom”.

4.3 ”Suppression and silence” i representationen av tiggare

Anmärkningsvärt är att det i debatten aldrig nämns något om vad tiggaren vill, utan tiggarens ”talan” förs av diverse skribenter. Det här är vad som nämns i exempelvis van Dijks forskning om vilka som får företräde att tala och höras i media, och att här ser vi att de flesta är män från majoritetssamhället. Följaktligen kan debattens trovärdighet ifrågasättas i det mån då en väldigt exklusiv grupp har fått tala och framställa tiggaren där ett fåtal uttalat sig om att de har träffat en tiggare.

Att inte framställa en grupp eller välja att göra ett bristfälligt urval av vad som skrivs om en grupp är också en form av andrafiering. Något märkbart som saknas i den här debatten är tiggarnas självrepresentation. Tiggaren för aldrig sin egen talan i den här debatten vilket i sig är ett andrafierande av dem. Möjligen beror det här på textens slag som är en debattartikel medan det är större chans för tiggare att få höras i reportage om dem. Men en tänkvärd aspekt är att tiggaren egentligen inte har något språkrör i debatten trots att det direkt berör dem. Även om debattörerna i sig kan ha tiggarnas bästa i åtanke hade debatten kunnat bidra med ett bredare perspektiv om tiggarna hade kunnat delta på något vis. Att inte utesluta en så viktig grupp i debatten hade också bidragit till att minska den andrafiering som pågår i debatten.

Debattens grundfråga handlade om huruvida det är en bra idé att ge pengar till tiggare eller inte. Gällande det så blir framställningsrelationen mellan ”vi”(vi som ger) och ”dom” (tiggarna) tydlig, när stor vikt läggs på om ”vi” gör rätt eller inte. Och diskussion om vad som respektabelt av ”vi” att göra upptar en stor del som hade kunnat vara till

nytta för tiggarna. Eftersom det drar fokus från tiggarna som egentligen är huvudfrågan. Följande citat visar på hur en fråga som handlar om tiggaren istället kan centreras kring dem som inte tigger.

”Krav på förbud mot detta gatutiggeri har rests från olika håll och detta har mötts av ett berättigat motstånd. Ett förbud måste följas av någon form av sanktioner om det alls skall ha någon effekt, och att straffa dessa svårt utsatta, socialt utslagna och uppenbart nödlidande människor strider mot vår humanitet och rättskänsla.”

”Jag håller visserligen med Bo Rothstein om att det inte är het okomplicerat att ge tiggarna allmosor. Själv gör jag det mycket sällan just för att jag inte trivs i den skeva maktrelationen. Jag försöker i stället att bidra till att erbjuda dem ett jobb som alternativ till tiggeri.”

Här kan man återigen se att framställningen av ”vi” lutar åt det mer överlägsna och narcissistiska något som Kamali hävdar en av andrafieringens kännetecken. De egenskaper som tillskrivs debattörerna och således majoritetssamhället är positiva och starka. Vilket blir en motpol mot hur de har framställt tiggarna. Trots att ingendera av debattörerna egentligen haft i uppsåt att distansera och särskilja tiggarna så kan det enkelt resultera i en andrafiering.

4.4 Utmanande framställningar mot rådande andrafierande föreställningar om tiggare

Debattörernas ställning i debatten skiljer sig åt och likaså deras förståelser av vad tiggeri är och vem tiggaren är i Sverige. ”Vi delar naturligtvis Rothsteins uppfattning om att det krävs omfattande och långsiktiga strukturella åtgärder för att komma tillrätta med tiggeri och fattigdom i alla dess former.”⁶⁰ skriver de tre lundaakademikerna. Även Odeberg uttrycker ”... Rothsteins förstår att den sociala misär som härleder tiggeriet inte är frivillig, utan har strukturella orsaker som kräver strukturella lösningar. Han vill därför inte peka finger åt tiggaren...”⁶¹ De flesta skribenterna kan enas kring en sak i debatten

60 Se Eriksson P, Larsson S, Swärd H

61 Se Odeberg E

och det är att problemet är strukturellt och ligger alltså i systemet. Vilket innebär att individen som tigger inte är den som bär skulden för sin situation, det här är en viktig ståndpunkt som presenteras. Just eftersom andrafiering har vissa element av att ”den andre” utmålas som en syndabock eller en börda för samhället. Men de nämnda ställningstaganden räknas som att dem motarbetar möjliga föreställningar om att individen är den som bär ansvaret för den situation denne är i. Precis som van Dijk skriver är media och andra institutioner inte enbart är ytterst ansvariga för att låta bli att sprida rasistisk ideologi utan ska även motarbeta rådande föreställningar som kan te sig främlingsfientliga genom sann upplysning. Debattörerna har alla avfärdat eventuell beskyllning på romerna för att dem tigger, något som kan räknas som ett visst motstånd mot åsikter som menar tvärtom. Dock hade en starkare ställning i vissa artiklar varit bra för att kunna höja nivån på försvaret av allas lika värde i den här debatten.

Tiggaren får ofta stämpeln behövande och en individ som man ska känna sympati för. Hen är också i en hjälplös situation där det enda som kan hjälpa denne är någon utifrån. Rothstein resonemang om att förbjuda givandet till tiggare för att hjälpa dem ifrån ”förnedring” samt förödmjukelse, bottnar sig i att han tror sig veta vad som är bäst för tiggaren. Genom att lagstifta om givandet för att få tiggarna att sluta tigga och påskynda verkliga lösningar, fråntas tiggaren det egna valet, och får istället en ”förmyn-dare” som har valt åt dem. Som jag nämnde tidigare är Israelson ensam debattör(i den här debatten) som utmanar den generella bilden av tiggaren som en utsatt och svag person.

”Men samtidigt är det viktigt att vi inte underskattar människors förmåga att själva påverka sin situation. Det är nämligen precis vad tiggarna gör... Och det fick mig att också att delvis omvärdera min motvilja mot att ge tiggarna allmosor. Medicinerna som botar svåra sjukdomar är ofta inköpte med pengar som man tiggat ihop. Liksom byggnadsmaterialet som tätar hålen i taket, skorna som gör att barnen kan gå till skolan året om och maten som mättar deras magar.”

”De strukturella förändringar Rothstein efterlyser pågår alltså redan i tusentals romska byar på Balkan och det är tiggarna som driver den utvecklingen. Givetvis räcker det

inte. Det vore förstås att föredra om tiggarna kunde få riktiga jobb i stället... Men i grund och botten är det bara de närmast berörda som kan förändra sin situation...”

Citatet ovan visar på en framställning av tiggaren som en aktiv aktör, och inte en svag och passiv individ utan något egenmakt över sitt eget liv. I Israelsons artikel är tiggaren den livsförändrare då denne faktiskt gör vad hen kan för att överleva, även om det här sker genom tiggeri. Han menar också att han tror på att den som kan förändra situationen endast är individen själv. I fallet med tiggaren så är det alltså tiggaren själv som ska förändra sitt liv och blir därför inte ett passivt offer. Genom att den individen som tigger faktiskt gör någonting för att föra sitt liv framåt anser Israelson att det inte går att lagstifta om någonting som skulle kunna stoppa individer från att tjäna sitt uppehälle. Israelsons argumentation ger alltså tiggaren en egen roll i sitt liv och inte enbart någon som väntar på att få hjälp från någon annan. En sådan framställning kan resultera i att särskiljningen mellan ”oss” (icke tiggare) och tiggarna minskar eftersom uppfattningen av tiggaren som mindervärdig och inkapabel suddas ut. Andrafieringens effekt medför till en höjning av majoritetssamhällets självbild när ”den andre” ges egenskaper som är motstridiga och annorlunda än ”våra”. Utpekande av den andre som olik oss medför till ett ännu större gap, vilket i sig kan få negativa konsekvenser i form av ökad främlingsfientlighet. I den här debatten är Israelsons framställning unik och går som en skiljelinje mellan hur de andra debattörerna ser tiggaren.

En annan debattör som sticker ut med sitt sätt att argumentera om tiggaren är Odeberg eftersom hennes artikel är helt neutral när det kommer till utpekandet av tiggaren. Hon drar aldrig någon referens från tiggaren som rom utan fokuserar helt på att diskutera systemfel och politiska åtgärder. Hennes argumentation är inte beroende av att framställa tiggaren på något vis utan konstaterar bara att det finns tiggare och att vi måste se till att hjälpa dem på bästa sätt.⁶² Odeberg visar att det går att föra en diskussion om tiggare utan att samtidigt ägna sig åt andrafiering. De andra debattörerna har förmodligen valt att sprida kunskapen om varför tiggaren måste tigga och vill samtidigt skapa en viss sympati för den ”utsatta” tiggaren för att kunna övertyga om sin ståndpunkt. Men det gör inte Odeberg och på detta vis är hennes bidrag i debatten av ett slag

62 Se Odeberg

som utmanar föreställningar som finns i samhället om romer och tiggare. När de andra skribenterna väljer att beskriva tiggaren och hans livssituation gör Odeberg tvärtom. Det går att diskutera ifall en icke-framställning av en den här typen skulle kunna klassificeras som den andra formen av andrafiering nämligen ”suppression and silence”.

En sådan framställning av tiggare som har gjorts i debatten kan vara direkt en nackdel för romerna som pekats ut som tiggare, eftersom det är en repetition av tidigare behandling av romerna. De stämplas återigen som ett problem och påminns om den historiska och fullt levande anti-ziganismen som har kantat generationer av romska familjer. Den framställningen och andrafieringsmekanismer som görs kan bidra till att allmänheten utvecklar en negativ bild av romer och tiggare som har blivit totalt sammanlänkat i debatten. Det här utestänger romer från att porträtteras som andra saker i samhället och den ålderdomliga bilden av romen hålls kvar och reproduceras. Den stora faktorn för att rasism och anti-ziganism ska kunna fortlöpa är reproducering av kunskaper och föreställningar som håller kvar det samhällssystem som rasismen skapar. En debatt må se oviktig och oskyldig ut men är en bidragande del till reproduktionen av exempelvis rasism osv. Dagens rasism är som sagt väldigt diskret och kräver extra fokusering för att förstå och upptäcka och spåra.

5 Diskussion och sammanfattning

I det här avsnittet kommer jag att summera vad som framkommit i min undersökning samt diskutera uppsatsens helhet.

Uppsatsens analys visar på att tiggaren andrafieras i debatten om förbud mot givande. Den mest framkommande porträtteringen som tiggaren har att göra med att tiggarna utpekas som romer från Central-Östeuropa. underminerande sätt genom att hen ges attribut som svag, utsatt och behövande. En tydlig association mellan tiggare och romer från Central- och Östeuropa uppmärksammas av de allra flesta debattörer, vilket

Min undersökning är en redogörelse av hur tiggare andrafieras i debatten om förbud mot givande till tiggare. Utifrån resultatet och analysen framkommer det att andrafieringen sker på olika plan och genom olika processer. Mest påtaglig blir den generaliseringen av tiggare som romer dvs. att tiggare och romer likställs med varandra. De debattörer som påstår detta hänvisar till att det är central och östeuropeiska romer som tigger i Sverige. Förutom att romerna pekats ut som tiggare, får de även särskilda egenskaper som är relaterat till tiggandet och en identitet skapas i debatten. Exempel från debatten visar att det finns olika typer av andrafieringsmekanismer inblandade i den undersökta debatten. Debattörerna må ha haft avsikten att upplysa allmänheten om den rådande situationen för tiggare men en del av dem hamnade istället i andrafieringsfällan. Genom att romer får stämpas som tiggare och bland annat kriminell och svag, särskiljs och differentieras de från ”oss” läsare dvs. det svenska samhället. En tydlig poäng i min undersökning är att det tiggaren inte har en representant utan tiggarens ”röst” är väldigt svag i debatten. Tiggaren som redan är socialt exkluderad i det avseende att det ej kan delta i samhällslivet på samma villkor som icke-tiggare är i position där fler rättvisa framställningar hade kunnat vara till hjälp för att ändra uppfattningar om den här gruppen. Den här debatten är inte en särskild hjälpsam i fråga om att framställa tiggare utan att andrafiera dem ytterligare utan är snarare till deras nackdel. Jag har lagt stor vikt vid den historiska bakgrund som är viktig att ha med som kontext för att kunna värdera huruvida debatten andrafierar tiggare. För dagens debatter är inte någon ny debatt utan

tiggerifrågan har varit ett hett debatterat ämne tidigare. Idag är debatten starkt länkad till en av de mest diskriminerade minoriteterna i Europa. Och att den här debatten reproducerar stereotypa föreställningar är oroväckande. Många av framställningarna i debatten är förenklade och homogeniserar en grupp trots att det finns stor variation inom alla grupper men detta tas inte upp i debatten. Det är alltså många exempel som visar på att debattens framställning av tiggare i helhet är utav andrafierande slag.

Jag må ha funnit en del uttryck för andrafiering i debatten men jag måste poängtera att den generellt var väldigt diskreta och subtila. Det fanns ingen tendens till direkta anti-ziganistiska framställningar, dock är det oerhört viktigt att ställa sig frågan varför tiggerifrågan har blivit ett sådant omdiskuterat ämne. Varför diskuteras och rapporteras det om tiggaren i den utsträckning som det gör i Sverige? Hade ämnet varit lika högt upp på dagordningen om det hade varit "svenskar" som tiggde och inte romer från olika delar från Europa? I vilka sammanhang presenteras romer i andra debatter? Är debatten i själva verket ännu ett främlingsfientligt inslag i den allmänna diskursen? Å andra sidan finns det också delar av debatten som gör det viktiga jobbet att utmana stereotypa bilder av tiggare och romer. Dock är motarbetandet alldeles för bristfälligt för att kunna höja bilden av tiggaren som en likvärdig individ. För en debatt om tiggare inte nödvändigtvis behöver vara andrafierande särskilt eftersom det inte är en naturlig handling. Men för att förstå vilken otjänst vissa framställningar gör individen som tigger är det viktigt att sätta debatten i en nutida men även historisk kontext.

Teorin om andrafiering har varit hjälpsam i den här undersökningen eftersom ett perspektiv som tvingar mig att se bortom orden och att istället finna de diskreta formuleringarna som i lika hög grad kan antyda en del. Argumentationsanalysen som metod klargjorde också artiklarnas underliggande meningar och gjorde det enklare att avmaskera vilka framställningar och påståenden som fanns. Jag vill betona att min undersökning endast omringar den valda debatten. Alla resultatets redogörelser och slutsatser är enbart dragna från den specifika debatten om förbud av givande till tiggare. Det hade dock varit önskvärt för vidare forskning att jämföra fler debatter i Sverige, något som verkligen behövs.

Min undersökning är intressant på så vis att den i början gjorde anspråk på att se om tiggare andrafieras och inte någon specifik etnisk grupp. Men det visade sig snabbt att det skulle bli en kombinerad studie i hur både tiggare och således romer porträtterades. Något som inte var förutsagt, den här aspekten var mycket givande för upp-

satsens del och visar att andrafiering sker på många nivåer med framställningar som överlappar varandra. I det här fallet var det två ”grupper” som inte har någon naturlig länk men som i diskussionen slås samman till en gemensam grupp och skapar en relationell spänning.

Den här uppsatsen bidrar till att påvisa hur just tiggare andrafieras samtidigt som romer. Ett aktuellt ämne som kräver uppmärksamhet särskilt när högerpopulistiska partier och andra främlingsfientliga krafter vill använda tiggjarfrågan till sin vinning. Studier om just de nya tiggarna är inte så vanliga. Och det krävs mer forskning inom området.

Referenslista

Baas, David. SD vill förbjuda tiggeri: ”Vi är det enda partiet”. Expressen. 26 april 2014. <http://www.expressen.se/nyheter/sd-vill-forbjuda-tiggeri-vi-ar-det-enda-partiet/> den 20 augusti 2014.

Beijer, Ulla, *Tiggeri: ett nygammalt fenomen*, Forsknings- och utvecklingsenheten, Socialtjänstförvaltningen, Stockholm, 1999

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012

Björnsson, Gunnar, Kihlbom, Ulrik & Ullholm, Anders, *Argumentationsanalys: färdigheter för kritiskt tänkande*, 2. [utökade] utg., Natur & kultur, Stockholm, 2009

Catomeris, Christian, *Det ohyggliga arvet: Sverige och främlingen genom tiderna*, Ordfront, Stockholm, 2004

Coupland Nikolas, ”Other” Representation, *Language and Society*, s. 242-259

Dagens Nyheter, DN står stabil när andra tappar läsare, DN.se, 2013-06-12 <http://www.dn.se/ekonomi/dn-star-stabil-nar-andra-tappar-lasare/> (hämtad den 12 augusti 2014)

DN granskar tiggeriet i Stockholm. DN.se <http://www.dn.se/stories/stories-sthlm/dn-granskar-tiggeriet-i-stockholm/>

Den mörka och okända historien: vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet, Fritze, Stockholm, 2014, <http://www.regeringen.se/sb/d/18375/a/23706>

Dijk, Teun Adrianus van, *Racism and the Press*, Routledge, London, 1991

Dominguez R. Virginia, A taste for "the Other", *Current Anthropology*, Vol. 35, No. 4 (Aug. - Oct., 1994), s. 333-348.

Dunn M K, Klocker N & Salabay T, Contemporary racism and Islamophobia in Australia: Racializing religion, *Ethnicities*, 2007, nr.7:564

Eriksson P, Larsson S, Swärd H, Ett förbud kan sopa problemen under mattan, *Dagens Nyheter*, Debatt, 2013-12-30

<http://www.dn.se/debatt/ett-forbud-kan-sopa-problemen-under-mattan/>

Israelson Aaron, Människohandel relaterad till tiggeri är ett randfenomen, *Dagens Nyheter*, Debatt, 2013-12-30

<http://www.dn.se/debatt/manniskohandel-relaterad-till-tiggeri-ar-ett-randfenomen/>

Kai Doimino, De som skänker skuldbeläggs istället för dem som stjälar, *Dagens Nyheter*, Debatt, 2013-12-30

<http://www.dn.se/debatt/de-som-skanker-skuldbelaggs-i-stallet-for-dem-som-stjal-fran-tiggarna/>

Mäkinen Virpi, Are there fundamental rights for Roma beggars in Europe?, *Political Theology*, 14, nr. 2, s.201-218.

Odeberg Elinor, Lösningen är inte att sluta ge utan att slippa ge, *Dagens Nyheter*, Debatt, 2013-12-30 <http://www.dn.se/debatt/losningen-ar-inte-att-sluta-ge-utan-att-slippa-ge/>

Rothstein Bo, Därför bör vi göra det förbjudet att ge till tiggare, *Dagens Nyheter*, Debatt, 2013-12-28

<http://www.dn.se/debatt/darfor-bor-vi-gora-det-forbjudet-att-ge-till-tiggare/> &

Förslaget riktar sig mot förnedring inte medmänsklighet
<http://www.dn.se/debatt/forslaget-riktar-sig-mot-fornedring-inte-medmansklighet/>

Stensson, Carina. Ska tiggeri vara förbjudet?. Svenska Dagbladet. 13 augusti 2014.
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/brp-direkt-tiggeri_3818276.svd den 20 augusti 2014

Sverige. Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering, Bortom vi och dom: teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering : rapport, Fritzes offentliga publikationer, Stockholm, 2005

Socialstyrelsen, Ny kartläggning av hemlöshet bland EU-migranter, 2013, s. 13ff.
<http://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2013maj/nykartlaggningavhemloshetblandeu-migranter> den 24 maj 2014

Swärd, Hans & Egerö, Marie-Anne (red.), Villkorandets politik: fattigdomens premisser och samhällets åtgärder - då och nu, 1. uppl., Égalité, Malmö, 2008.

TT, Svenskarna för tiggeriförbud, SVT Nyheter, 29 juli 2014
<http://www.svt.se/nyheter/sverige/svenskarna-for-tiggeriforbud> den 12 augusti 2014